Lausunto
6.11.2025

Talousvaliokunnalle

HE 145/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta tulla kuultavaksi ja antaa lausunto talousvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta, HE 145/2025 vp. (”esitys”).

Esitämme kunnioittavasti huomiomme esityksestä kansalaisten sananvapauden eli kansalaisten oikeuden vastaanottaa tietoja ja tiedotusvälineiden riippumattomuuden sekä toimintavapauden turvana olevan toimituksellisen lähdesuojan kannalta.

Pääviestit

- Tiedotusvälineiden lähdesuoja on varmistettava esityksessä lain tasolla.
- Esityksen 22 §:ään tulisi lisätä uusi neljäs momentti seuraavasti: *Huoltovarmuuskeskuksella ei ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja.*
- Euroopan unionin ja Suomen sääntely edellyttävät lähdesuojan turvaamista esityksessä.
- Hallituksen esitys tulisi käsitellä myös perustuslakivaliokunnassa.
- Myös ei-materiaalisen varautumisen tärkeyden tulisi näkyä esityksessä.

Tiedotusvälineiden lähdesuoja on varmistettava esityksessä lain tasolla

Medialiitto ehdottaa, että esityksen 22 §:ään lisätään uusi neljäs momentti seuraavasti:

> *Huoltovarmuuskeskuksella ei ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja.*

Lisäyksen tarkoituksena olisi turvata yksityisesti omistettujen tiedotusvälineiden ja julkisen yleisradioyhtiön toimituksellinen lähdesuoja. Esityksen 22 §:ssä tarkoitettu elinkeinonharjoittaja voi olla esimerkiksi mediayhtiö, joka omistaa tiedotusvälineen.

Medialiiton ehdotus vastaa perustuslakivaliokunnan vallitsevaa Suomen perustuslakiin pohjautuvaa näkemystä siitä, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että lähdesuojan huomioon ottaminen lainsäädäntöä sovellettaessa ei voi nojautua pelkkiin perustelumainintoihin. Medialiitto ehdottaa, että valiokunta tutustuisi asiassa perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 30/2025 vp.

Lakivaliokunta on tuoreessa 5.11.2025 mietinnössään, LaVM 12/2025 vp., joka koskee hallituksen esitystä eduskunnalle EU:n poliittisen mainonnan avoimuutta ja kohdentamista koskevaa asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi, tehnyt lakiin perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta viranomaisen tiedonsaantioikeutta selkeästi rajaavat kirjaukset (*Tarkastusvirastolla ei kuitenkaan ole oikeutta saada sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvia tietoja.*) kahteen eri pykälään.

Medialiitto pitää esityksen täydentämistä tärkeänä, koska esityksessä ei ole lainkaan otettu huomioon lain sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 16 §:ssä tarkoitettua lähdesuojaa ja sen turvaamista.

Esityksessä todetaan kohdassa 12.4 (Tiedonsaantioikeudet), että ”Tiedonsaantioikeutta ei olisi tarkoitus ulottaa perustuslain 10 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin”. Samalla Suomen perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden ja riippumattomien tiedotusvälineiden toiminnan edellytys lähdesuoja on jäänyt kokonaan pois esityksestä. Se, että lähdesuojan alaisia tietoja ei ole nimenomaisesti suljettu viranomaisen tiedonsaantioikeuden ja elinkeinonharjoittajan tietojen antovelvollisuuden ulkopuolelle herättää kysymyksen siitä, mitä esityksellä tosiasiassa tavoitellaan.

Euroopan unionin ja Suomen sääntely edellyttävät lähdesuojan turvaamista esityksessä

Suomea ja eduskuntaa velvoittaa tuore – Suomea sitova - EU-laki eli eurooppalainen medianvapaussäädös (2024/1083). Medianvapaussäädös asettaa jäsenvaltioille velvoitteen kunnioittaa ”mediapalvelujen tarjoajien tosiasiallista toimituksellista vapautta ja riippumattomuutta niiden harjoittaessa ammattiaan” (artikla 4.2). Jäsenvaltioilta ja niiden kansallisilta sääntelyviranomaisilta ja -elimiltä kielletään yksiselitteisesti puuttuminen toimituksellisiin käytäntöihin ja toimituksellisiin päätöksiin

tai niihin kohdistuvat vaikutusyritykset. Lisäksi medianvapaussäädös korostaa lähdesuojan turvaamisen tärkeyttä (4.3 artikla). Medianvapaussäädöksen lähdesuojakirjausten tavoitteena on välttää journalististen lähteiden ja luottamuksellisen viestinnän suojan kiertäminen ja taata yksityis- ja perhe-elämän, kodin ja viestien kunnioittaminen perusoikeuskirjan mukaisesti.

Sananvapaus ja riippumattoman tiedonvälityksen vapaus on kirjattu Suomea velvoittaviin Euroopan perusoikeuskirjaan (11 artikla) ja Euroopan ihmisoikeussopimukseen (10 artikla). Sananvapaus, yleisön oikeus vastaanottaa tietoja ja tiedotusvälineiden riippumattomuus on turvattu myös Suomen perustuslaissa (12 §) ja edellä mainitussa medianvapaussäädöksessä (3 ja 4 artiklat). Myös laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (4 §) ja Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeet (2 kohta) suojaavat tiedotusvälineiden riippumattomuutta.

Suomessa lähdesuoja on osa sananvapauden perusoikeussuojaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vahvistanut lähdesuojan myös osaksi ihmisoikeussopimuksen turvaamaa ilmaisuvapautta.

Valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (TEM/2024/142) mukaan ”yhteiskunnan turvallisuutta ja vastuullista sananvapautta tukevan, vapaan ja moniäänisen tiedonvälityksen toimintaedellytyksien turvaaminen kaikissa olosuhteissa on yhteiskunnan turvaamisen painopisteitä. Joukkoviestinnän ja sen infrastruktuurien turvaaminen on välttämätöntä”.

Medialiitto katsoo, että myös valtioneuvoston päätöksen korostaman joukkoviestinnän turvaamisen tulisi näkyä esityksessä siten, että lakiin kirjataan selkeästi, että lähdesuojan alaisiin tietoihin ei viranomaisten toimesta puututa.

Hallituksen esitys tulisi käsitellä myös perustuslakivaliokunnassa

Medialiitto ehdottaa, että perustuslakivaliokunta antaisi esityksestä lausunnon erityisesti lähdesuojaan liittyen.

Medialiitto pyytää, että tässä yhteydessä valiokunta nostaisi perustuslakivaliokunnalle esille Medialiiton asiassa mainitsemia näkökulmia.

Myös ei-materiaalisen varautumisen tärkeyden tulisi näkyä esityksessä

Medialiitto kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että huoltovarmuudessa kriittisellä infrastruktuurilla ei tarkoiteta ainoastaan yhteiskunnan välttämättömiä toimintoja tuottavia fyysisiä rakennuksia tai rakennelmia, vaan kokonaisuutta, johon voi kuulua palveluita, fyysistä infrastruktuuria sekä tuotanto- ja toimitusketjuja. Suomessa kriittinen infrastruktuuri on suurimmaksi osaksi yksityisessä omistuksessa ja infrastruktuurin

rakentaminen ja ylläpito ovat ensisijaisesti yksityisten toimijoiden eli elinkeinoelämän vastuulla.

Riippumaton tiedonvälitys on kriisitilanteissa olennaista, ja vaikka se on aineetonta, sen elinvoimainen toimintakyky riippuu fyysisen infrastruktuurin toimivuudesta.

Olisi suotavaa, että valiokunta korostaisi myös ei-materiaalisen varautumisen merkitystä ja että tiedon huoltovarmuus ja luotettavan toimituksellisen tiedon saatavuuden varmistava informaatioympäristö mainittaisiin valiokunnan mietinnössä, esimerkiksi vastaavaan tapaan kuin edellä mainitussa Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (TEM/2024/142) on tehty.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Ismo Huhtanen
toimialajohtaja, uutismedia

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.